

■ Rəvan Cavid

Səhnə 1.

Allahın duaları eşidən vaxtdır - yağış yağır. Bakının öz xatirələrindən qopa bilməyən qala divarlarının arxasında əlləri cibində, gözləri yerə döşənmiş xırda daşların arasında nə işə axtaran, qulaqları arxadan gələn maşınların səsinə radar kimi tutan, fikrində, Allah bilir, neçə il əvvəl in fraqmentləri. Şəhər bu əyri-üyrü küçələrin bir neçə kilometrlik sakitliyini, səssizliyini, dualarını qala qapılarından çıxan kimi qələbəliyin rəngli, həm də monoton dalğalarına dəyişir. Saata baxmaq yadından çıxır, səni gözləyən yoxdur, tələsmirsən harasa, göylərə bir tərəfli biletin də hələ sifariş olunmayıb. Tezdir. Ömrünün üçüncü on illiyinin səkkiz fəslini arxada qoyub yeni tale axtarışına çıxacaqsa bir azdan. Solunda ecnəbi müştəriləri qanə etmək üçün milli mətbəxin menyusunu həyatının bütün pozitivliyi ilə əllərinə alan restorant işçiləri, sağında eynən sənin kimi nə vaxtsa məhz bu küçədə sərgərdan gəzən bir rəssamın ilham pərilərinin sənət əsəri. Gözlərində yeridiyin odlulovlu, imperiya atlarının nal səsləri ilə əbədi yuxusu qaçmış yolların ağrılı xatirələrini danışan aslan şəkli. Divarda, daşların üzərinə yağlı boyalarla çəkilmiş, yağışın israrla yumağa çalışdığı tonlarda. Yoxuş səni aparır Şirvanşahların önünə, tarixin qarşısında cavab verməyə. Qarşında İstiqlal küçəsinə pilləkənlər, yanında o vaxt şəhəri qoruyan, indi qocalıb əldən düşmüş top, arxada yadından çıxarmaq istədiyin onlarla adam. Nə qədər sarayın həyətidən özünü aşkar edən minarəyə baxıb unutmaq, başını tarix kitablarından bu qala, bu saray haqqında oxuduqlarıyla qatmaq istəsən də, öz balaca tarixin əllərinə qandal vurub aparır. Ayaqların döşənmiş daşlarla turistlərə şəhərin ən qədim yeri olduğunu sübut etməyə çalışsan yola bitişmiş, gözlərin havada eləcə asılı qalmış halda gözləyirsən ki, yaddaşın nə vaxt geri qayıdacaq. Zamanın axınına nə vaxt qayıdacaqsa, nə vaxt indini də tarixə çevirməyə çalışacaqsa.

(Sizin həyatınızdan kino çəksələr, hansı kadrı başlayar?)

Səhnə 2.

Azan oxunur, Allahın duaları qəbul edən vaxtdır. Adamların Bakını, Bakının adamları başa düşən saatlarıdır. İçəri şəhər qanadlanıb Bakıdan ayrılır. İçindəki hamını sahilə töküb göyün maviyində itir. Səniz “Qız qalası”nın danı-

şıb-doymadığı hekayəsini yenə danışır. Final cümləni deyib əllərə bənzəyən dalğaları ilə sahilə sığal çəkib yenə bizim bilmədiyimiz səmtlərə qarışır. Adamlar da öz səmtlərini axtarır.

Azan bitir, Allahın tale yazan vaxtları başlayır. İndi hər kəs yanındakı dostuna, kiməsə şikayətlənir, öz həyat fəlsəfəsini danışır qurtarmır. Tərəddüd, narahatlıq, tələskənlik, ucu-bucağı görünməyən problemlər listi, Şərqi qoca müdrikliyi, Qərbi yeniyetmə əyləncələri, Şərqi ənənə sevdası, Qərbi anarxist inkarçılığı, Şərqi sehirli yozumları, Qərbi sərt rəssamlığı, Şərqi göylərə inamı, Qərbi yerin üstündə müqəddəs bildikləri, Şərqi nağılları, Qərbi filmləri, Şərqi şeirləri, Qərbi romanları Bakını yavaş-yavaş Şərqi qəddər səyahət etməyi, Qərbdə yaşamağı seven adamlara bənzədir.

Adamlar dənizə niyə baxır? Balıqları niyə axtarır? Suyun rənginə niyə heyranlənir? Bu qədər bəhanə nəyə gərəkdir? Qağayılar simit, bulka atanlar o qədər kədərli görünür ki. Qağayılar tez-tez yaşadıkları yeri dəyişən, əyeyən quşlar olub. Dənizə aşıq olandan sonra simitlə, bulka ilə həyata davam etməyi gözə alıblar. Ya da adamlar qağayıları da özlərinə oxşadıblar. Təbiət qisasını sevgi ilə alır həmişə. Təbiət o hissi - sevgini ondan aldıqlarımızı geri qaytararaq deyər yaradıb. Balıqları dənizin əlindən alan adamlar indi o balıqları evlərində əzizləməyə məcburdurlar. Düzəndə ovçuluq edən adamlar indi əllərindəki son parçanı bəyaz quşlara atırlar. İnsan mahiyyətindən uzaq tutan şeylər olmasa idi, dünyanın bu qədər yaşı olmazdı.

Səhnə 3.

Məsələn, rəsm sərgilərini gəzməyi seven adam. Kətanın üstündə həm bu dünyadan nə işə var, həm də yox. Rəssam olsam, çoxlu ağac şəklində çəkərdim, fikirləşirəm. Ya da fotoqraf olsam, dünyada bir düzənliyin ortasında tək qalan yüzrlər ağac fotolarından sərgi hazırlayardım. Ağaclər səbirlidir. Onlar bizim gedəcəyimiz yerdən gəlirlər. Bizim istədiyimiz şeylərin fəvqündədir. Ona görə saatlarla onlara söykəyib nə işə danışanda cavab ala bilmirik. Susub yaşadıklarını bir də bizdən dinləyib haradan gəlib haraya gedəcəklərindən əmin olurlar. Məndən soruşsanız deyərdim ki, dünyadakı insan olmayan hər şey insan olan şeyin qurbanı oldu. Qururun oduna yaş da yandı. İnsan gəlməsəydi buralara ağacların taleyi başqa cür olardı. Yağışlar başqa şeylər üçün yağardı, dənizlər sahilə bu qədər bağlanmayardı. İnsan həm özünün, həm də ağacların günahını daşıyır.

O, ya da sən rəssam yox, fotoqraf-san. Ağac şəkilləri çəkən fotoqraf. Əlində çərpələng olan uşağın ağacın yan-yörəsində ora-bura qaçması. Ya da

ağacın gövdəsinə söykənmiş çobanın günorta yuxusu. Yanından maşınlar keçən ağac (Nuri Bilgə Ceylan, “Bir zamanlar Anadoluda”). Çayın kənarında bir ağac, torpağın üstünə çıxmış köklərində qurbağaların oturduğu. Yaşıl, xırda yarpaqları hovuzla tökülən ağac (Kim Ki Duk, “Yaz, yay, payız, qış və yaz”).

Şəhərlərdə tək ağac tapmaq çətin olur. Şəhərlərdə ağaclər tək yaşamır. Şəhərlərdə ağaclər adamlara güvənir. Hər an gəlib kəsə, budaqlarını budaya bilərlər. Bakıda, “Parlament” prospekti boyu zeytun ağacları var. Elə ki mövsümün zeytun ağaclarının üzünə güldüyü vaxt olur küçələri təmizləyən xanımlar və bəylər ağacların budaqlarını əyib zeytun yığmağa başlayırlar, əgər hansısa budaq mane olsa, bir bəhanə tapıb o budağı kəsdirməyin icazəsini alırlar. Bizim şəhərin əsas sahibləri dəmir buruqlardı, ancaq ağaclər də qonaq sayılmaz. Sənin sərgin də onları adamlara tanımaq üçündü. Bəzən uniforma geyinmiş gənclər hansısa boş ərazidə yüzrlər ağac ekir. Sıra ilə, cərgə ilə. Böyüyəndə bir-birinin əlindən tutacaq ağaclər. Budaqları bir-birlərinə keçmiş, bəzən xəlvətçə sevişən yeni ağaclər. Onların arasında tək ağac olmur, ona görə də, süni salınmış parklarda bəzən foto çəkmək maraqsız gəlir. Təklil incəsənətin mahiyyətindəki əsas şərt. Ailə haqqında çəkilən filmlər daha maraqlı gəlir, yoxsa bir nəfərin başına gələn hadisələr? Tək adamların şəkilləri yaxşı olur, yoxsa bir neçə nəfərin? Adamlar və ağaclər niyə tək olanda daha rahat, daha müdrik olur? Çünki yaradılış təklilin tərəfində olub. Qadın sonra yarandı, adamlar sonra düşdü dünyaya. Dənizlərin sahili oldu sonralar. Sonralar qağayılar sahilərdə yaşadı. Uçmağı yadlarından çıxarmasınlar deyər arada dənizin dayaz yerlərində bir-iki dövrə vurub qayıdırlar dəmir tutacaqların üstünə. Şəhərin qala divarları sonralar tikildi. Şəhər sonralar tək qaldı. Tək qalan adamlara, tək qalan ağaclara oxşadı.

Fotosərginin girişində taxta tabloda da yazılıb:

“Sərgi tək adamlar üçündü...”

Səhnə 4.

Pianonun ağ-qara dillərinə qarışan

barmaqlarını görmək, izləmək çətin. Caz janrında gözəllik. Fonda başqa alət olmasa da, saksofonun, drumun səsinə eşitdirən nə işə var. Hərdən başını aşağı əyəndə saçları dillərin üstünə düşür, elə bilirsən, barmaqları ilə bacarmadı, indi saçları da ifaya tam dəstək olur. Sonra başını qaldırır, gözləri yumulu, dodaqları bir-birinə sıxılı, burnunun kənarları sürətli hava axınından tez-tez genişləyib-daralır. Notların səliqəsiz düzüldüyü kağız orada - Pianonun üzərindəki yunan naxışları ilə bəzənmiş taxtada yoxmuş kimi rəftar edir. bir azdan kağızlar inciyir, özlərini saçların küləyinə təslim edib pianonun üzərindən döşəməyə atırlar. Onun gözləri qapalı, kirpikləri bir-birinə keçib. Kağızların yerə səpələndiyini lap axırda, özü də dözməyib stuldan yıxılanda görəcəkdir.

(növbeti səhnə bu musiqinin fonundadır)

Səhnə 5.

Oyuncaqlara baxan atanın növbeti ünvanı dibçəklər satılan gül mağazasıdır. Bir də yoluna çıxsa, supermarketlərdən birindən meyvə də alacaq. Ayda cəmi bir dəfə qızını görmək firsəti var. Sevdidi cizgi filmi qəhrəmanının formasını hədiyyə paketinə bükdürüb özünü atır yarı xəşbəxt, yarı kədərli, yarı ciddi, yarı gülməli adamların arasına. Aldığı dibçəkləri qızı toplayır pəncərə kənarına. Atası üçün darıxanda onlara pianoda nə işə çalır. Əsasən də caz. Bilir ki. Atası cazı sevir. Onu bəzən caz musiqilərinin canlı ifa olunduğu kafelərə aparır. Özü fransız şərabi sifariş verəndə, ona yeni sıxılmış meyvə suyu istəyir.

Yarpaqları azca qızarmış, ləçəkləri çəhrayı bir gülün ovuc boyda dibçəyini əlinə alıb mağazadan çıxır. Yolun o tərəfində, orta yaşlı adamların itləri gəzdirdiyi parkda keçmiş həyat yoldaşı ilə qızı əl-ələ tutub onu gözləyir. Bir azdan yağış başlayacaq. Allahın duaları eşidən vaxtı olacaq. Və o dua edəcək ki, qızı dünyanın ən yaxşı bəstəkarı olsun. İllər keçəcək, yağışlar yağmayacaq, qızı dünyanın ən gözəl bəstəkarı olacaq, ancaq Allah onun ifa etdiyi heç bir bəstəni eşidə bilməyib sakitcə kövrələcək.

16 yanvar 2020